

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Факультет іноземних мов

Кафедра германських мов та зарубіжної літератури

Дипломна робота

бакалавра

з теми: **«РОМАН К. ШИГУРО "НЕ ПОКИДАЙ МЕНЕ"
ЯК АНТИУТОПІЯ»**

Виконала: студентка 4 курсу групи Ang2-
B12

напряму підготовки 6.020303 Філологія*.
Мова і література (англійська)

Собків Вікторія Олегівна

Керівник:

Голубішко І.Ю., кандидат філологічних
наук, доцент

Рецензент:

Кеба Т.В., кандидат філологічних наук,
доцент

Кам'янець-Подільський – 2016 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИКО-ЛІТЕРАТУРНІ ТА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	6
1.1. Роман «Не покидай мене» в контексті творчої біографії автора. Критична рецепція твору	6
1.2. Утопія й антиутопія як літературні жанри: компаративний аналіз	11
РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНІ АСПЕКТИ РОМАНУ «НЕ ПОКИДАЙ МЕНЕ»	21
РОЗДІЛ 3. ПОЕТИКО-СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ «НЕ ПОКИДАЙ МЕНЕ»	27
3.1. Сюжет та композиція твору	27
3.2. Своєрідність хронотопу	35
3.3. Мовно-стильові домінанти	37
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44

ВСТУП

Мистецтво завжди передбачає соціальні зміни. Що чекає нас у майбутньому? Який шлях обере людство? Чи зробимо ми висновки про помилки минулих поколінь, чи зможемо побудувати досконале суспільство? Література давно шукає відповіді на ці питання. Найбільш небезпечні, з точки зору авторів, суспільні тенденції знаходять своє вираження в жанрі антиутопії.

Вивчення антиутопій або романів-застережень необхідно для відтворення повної картини розвитку літератури в другій половині ХХ ст.; для розуміння тих літературно-філософських тенденцій, які домінували в культурі в цей період. Антиутопія як жанр активно вивчається сучасним літературознавством. Зарубіжні фахівці звертаються як до теорії самого питання (Л. Баткін, Е. Баталов, М. Букер, Р. Гальцева, Б. Ланін, М. Шадурський та ін.), так і до аналізу конкретних антиутопічних текстів (А. Бартов, Е. Геворкян, М. Гнедовський, І. Головачова, Я. Засурський, В. Скурлатов, Е. Фромм та ін.). Серед вітчизняних фахівців до жанру антиутопії звертаються Ю. Жаданов, Д. Затонський, А. Любімова, О. Ніколенко, Г. Сабат, з-поміж нових досліджень привертають увагу роботи та дисертації С. Безчотнікової, О. Копач.

В літературі Британії можна виділити декілька відомих авторів, які писали антиутопії, і Кадзуо Ішигуро та його твір «Не покидай мене» один з найяскравіших представників цього жанру у англійській літературі другої половини ХХ ст.

У вітчизняному літературознавстві серед робіт, написаних про Кадзуо Ісігуро, необхідно назвати статті Є. Белової, О. Сидорової, Т. Селітріної, В. Пестерева, Б. Проскурніна, які присвячені окремим аспектам творчості письменника в контексті сучасного англійського роману. Особливу увагу

дослідників привертає характер розповіді від першої особи з фігурою «ненадійного оповідача» і тісно пов'язана з цим проблема пам'яті.

Актуальність даної теми бакалаврської роботи полягає в тому, що твори в жанрі антиутопії найчастіше піддаються аналізу з політичної і філософської точки зору, а літературних досліджень на дану тему, особливо у вітчизняному літературознавстві, проведено недостатньо. Крім того, інтерес представляє і творчість Кадзуо Ішигуро, а особливо його роман-антиутопія «Не покидай мене», який досі мало досліджений науковцями.

Мета дослідження: дослідити типологічні риси жанру антиутопії, художньо-стильові та сюжетно-композиційні особливості роману Кадзуо Ішигуро «Не покидай мене».

Для досягнення поставленої в роботі мети необхідно було вирішити такі **завдання:**

- виявити роль і місце антиутопії як жанру в літературі другої половини ХХ століття і позначити історичну реальність, в якій цей жанр сформувався;
- визначити співвідношення утопії та антиутопії;
- охарактеризувати риси жанру антиутопії на прикладі роману Кадзуо Ішигуро «Не покидай мене»;
- розглянути основні світоглядні і естетичні принципи творчості Кадзуо Ішигуро;
- висвітлити проблематику роману «Не покидай мене»;
- дослідити відносини суспільства та людей-клонів як основу конфлікту у романі;
- з'ясувати особливості хронотопу у творі;
- розглянути основні сюжетно-композиційні та стильові особливості твору.

Об'єкт дослідження: роман Кадзуо Ішигуро «Не покидай мене».

Предметом дослідження є поетика антиутопії та етична проблема клонування у творі Кадзуо Ішигуро «Не покидай мене».

Основним матеріалом дослідження став роман Кадзуо Ішигуро «Не покидай мене». Крім цього, в роботі містяться матеріали інтерв'ю письменника.

Для розкриття теми використовувалися такі **методи**: критичний, порівняльний, історико-літературний, системний.

Наукова новизна бакалаврської роботи полягає в тому, що після розв'язання поставлених завдань можна буде зробити точний висновок про роман «Не покидай мене» як про антиутопію, та побачимо основні мотиви та сюжетно-композиційні особливості твору.

Теоретична значимість роботи визначається поглибленням наших знань про антиутопію в англійській літературі та про творчість Кадзуо Ішигуро зокрема.

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

У **вступі** встановлюється актуальність теми, визначається її мета і завдання, теоретичне значення та наукова новизна роботи, а також представлений методологічний апарат дослідження.

У **першому розділі** розглядається історія жанру антиутопії, причини його виникнення, відмінності антиутопії від утопії та розкриття особливостей антиутопії на прикладі роману Кадзуо Ішигуро «Не покидай мене», реферування поглядів на цей роман та письменника.

У **другому розділі** як роман-попередження аналізується роман «Не покидай мене», його основні мотиви і проблематика, соціальний, політичний та філософський зміст.

У **третьому розділі** досліджено хронотоп роману «Не покидай мене», а також його поетико-стильові особливості.

Висновки містять узагальнення результатів проведеного дослідження.

ВИСНОВКИ

Курсова робота присвячена дослідженням типологічних рис жанру антиутопії, художньо-стильовим та сюжетно-композиційним особливостям роману Кадзуо Ішигуро «Не покидай мене». В результаті проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

По-перше, ми виявили роль і місце антиутопії як жанру в літературі ХХ століття. Антиутопія – це прогноз майбутнього, це роман-попередження. В її баченні світ ХХ століття позначився найпохмурнішими своїми сторонами, а проблематика, піднята в ній, надто відповідала, щоб відмахнутися від неї, впливаючись гострими поворотами сюжету і зіткненнями персонажів. Але антиутопія показує не тільки похмурі сторони реальності – вона прагне до світла, сподівається на диво, яке відбудеться, якщо все в світі зміниться на краще.

Що стосується відмінності жанру антиутопії від її антипода, то формально антиутопія може бути віднесена до напрямку утопії, будучи логічним розвитком останньої. У той же час, жанри суперечать один одному: утопія концентрується на демонстрації позитивних рис описуваного громадського і політичного ладу, а антиутопія відображає його негативні риси.

По-друге, ми визначили події історичної реальності, в яких сформувалася антиутопія. Це наростаючий темп індустріального розвитку, поява людини-робота, все більше його віддалення від природи і зближення з технікою. Розвиток науково-технічного процесу, пошук чогось якісного нового та незвичного, що може змінити увесь світ. А також дослідили основні світоглядні і естетичні принципи творчості Кадзуо Ішигуро.

Роман «Не покидай мене» в повній мірі відображає основні естетичні принципи і філософські переконання Кадзуо Ішигуро. У ньому проявляються вже сформовані тенденції творчості письменника.

По-третє, ми охарактеризували риси жанру антиутопії на прикладі роману Кадзуо Ішигуро «Не покидай мене» та вияснили особливості проблематики твору, його головний мотив (а саме: етична проблема клонування), розглянули основні сюжетно-композиційні та стильові особливості твору, дослідили специфіку хронотопу у творі.

Цікавим в цьому аспекті є те, що просторово-часова організація твору зберігає класичний антиутопічний замкнутий хронотоп, його художня своєрідність розкривається в характеристиках життєвого світу героїв, центром якого стає сам персонаж або річ. Також доречним тут є і натяк автора на безглуздість суспільства, де живуть «звичайні» люди: вони сподіваються, що їхнє життя можна буде відновлювати вічність лише за допомогою донорських органів. Але, як відомо, вічного життя – не буває.

У романі простежується вплив як західної, так і східної (зокрема японської) літературної традиції, причому якщо британська спадщина виявляє себе в більшій мірі на змістовно-смісловому рівні, то «східна» естетика проявляється в основному на рівні поетичному: деталі, засоби характеристики героїв, способи вираження авторської інтенції і т.д. Роман органічно поєднує в собі як «універсальну» авторську манеру письма, пов'язану з орієнтацією на сучасну політико-культурну ситуацію в світі, так і наслідування в англійській літературі художніх традицій.

Умовна форма роману дозволяє назвати цей твір романом-притчею, що доводиться комплексним аналізом тексту. Психологізм цього бачення подій, властивий романному жанру, пов'язується з філософським уявленням про мінливість реальності, створюючи унікальну притчову оповідь – емоційну, глибоку, яка відображає внутрішній світ певної людини. А створювана за допомогою різних мовних і стильових засобів довірливість, правдоподібність розповіді підсилює це враження.

Кеті Ш. поступово стає значущим емоційним персонажем, який обмінюється своїми думками про дружбу, кохання та справедливість. Її спогади стають тією силою, яка підтримувала її усе життя

Ішигуро цікавиться станом свідомості людини, її мінливими спогадами, життям та долею, якою б вона не була. Він намагається пояснити читачам, що потрібно за все нести відповідальність і запевнює, що навіть у клонів є душа, вони знають, що таке відчувати біль та щастя.

Підводячи підсумок, варто сказати, що антиутопія дуже вплинула на все людство ХХ та ХХІ століття. Вона змусила людей замислитися над тим, що може статися, якщо не змінити свої сьогоdnішні погляди на світ. Але вона вплинула не тільки на людей того, минулого століття, а й на наше століття, на наших сучасників. Світ побачив, що передбачення, виражені в цих мистецьких творах, збулися. А це означає, що думати про свої дії і вчинки потрібно сьогодні, а не потім, коли вже нічого не виправити. І саме цього хотів Кадзуо Ішигуро, пишучи свій роман «Не покидай мене».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баткин Л. М. Ренессанс и утопия. Из истории культуры средних веков и Возрождения / Л. М. Баткин. – М. : Наука, 1976. – 320 с.
2. Безчотнікова С. В. Міфоутопічна свідомість: філософський та художній виміри / С. В. Безчотнікова // Літературознавчі студії : зб. наук. праць. – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2004. – Вип. 11. – С. 29-36.
3. Белова Е. Н. Поэтика романа Кадзуо Исигуро "Не отпускай меня" (к проблеме художественного мультикультурализма) : автореф. дис. на соиск. учен. степ. к. филол. наук : 10.01.03 / Е. Н. Белова. – Воронеж, 2012 – 17 с.
4. Бєсчєтнікова С. В. Жанр антиутопии в ситуации постмодерна: «жизненная правда» и «другая действительность» / С. В. Бєсчєтнікова // Славянскія літаратури у кантєксце сусветнай : VII Міжнар. навук. канф. – Минск : Выд. Цэнтр БДУ, 2007. – Т. 1. – С. 135-141.
5. Бєсчєтнікова С. В. Утопическая парадигма художественного мышления переходной культурной эпохи (на материале русской прозы рубежа XX–XXI вв.) : монография / С. В. Бєсчєтнікова. – Донецк : Лебедь, 2007. – 500 с.
6. Брандис Е. Тема «предупреждения» в научной фантастике / Е. Брандис, В. Дмитриевский // Вахта «Арамиса». – Л. : Лениздат, 1967. – С. 440-471.
7. Гальцева Р. Помеха – человек: Опыт века в зеркале антиутопий / Р. Гальцева, И. Роднянская // Новый мир. – М., 1988. – № 12. – С. 217-230.
8. Геворкян Э. Чем вымощена дорога в рай? / Э. Геворкян // Антиутопии XX века: Евгений Замятин, Олдос Хаксли, Джордж Оруэлл. – М. : Кн. палата, 1989. – С. 5-13.
9. Зверев А. Крушение утопии / А. Зверев // Иностр. лит. – М., 1988. – № 11. – С. 40-46.
10. Ивашева В. В. Английская литература Великобритании XX века / В. В.Ивашева. – М. : Просвещение, 1967. – 382 с.

11. Ионин, Л. То, чего нигде нет. Размышления о романах-антиутопиях / Л. Ионин // Новое время. – М., 1988. – № 25. – С. 39-41.
12. Ланин Б. А. Анатомия литературной антиутопии : монография / Б. А. Ланин. – М. : Молодая гвардия, 1993. – 193 с.
13. Любимова А. Ф. Жанр антиутопии в XX веке: содержательные и поэтологические аспекты : учебное пособие по спецкурсу / А. Ф. Любимова. – Пермь : Пермский государственный университет, 2001. – 91 с.
14. Николюкин А. Н. Литературная энциклопедия терминов и понятий / А. Н. Николюкин. – М. : НКП «Интелвак», 2001. – 1600 с.
15. Морсон Г. Границы жанра: Антиутопия как пародийный жанр (В том числе: Е.Замятин, Д.Синявский) / Г. Морсон, В. Чаликова // Утопия и утопическое мышление : Антология зарубеж. лит. / В. А. Чаликова. – М. : Прогресс, 1991. – С. 233-251.
16. Полонский В. Утопия в литературе [Электронный ресурс] / В. Полонский. – 2003. – Режим доступа : http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/literatura/UTOPIYA_V_LITERATURE.html
17. Проскурнин Б. М. «Синтагматика» композиции романа К. Ишигуро «Когда мы были сиротами» / Б. М. Проскурнин // Всемирная литература в контексте культуры: Материалы XIV Пуришевских чтений. – М., 2002. – С. 289-290.
18. Романчук Л. Утопии и антиутопии: их прошлое, настоящее и будущее / Л. Романчук // Порог. – Кировоград, 2003. – № 2. – С. 48-53.
19. Селитрина Т. Л. Мотив бесцельно прожитой жизни в англоязычном интроспективном романе: Г. Джеймс и К. Исигуро / Т. Л. Селитрина // Традиции и взаимодействия в зарубежных литературах : межвуз. сб. науч. тр. – Уфа, 2001. – С. 47-58.
20. Сидорова О. Г. Британский постколониальный роман последней трети XX века в контексте литературы Великобритании : дис. ... д-ра филол. наук : 10.01.03 / О. Г. Сидорова. – М., 2005. – 333 с.

21. Слоневська І. Інтертекстуальний діалог у дискурсі антиутопії ХХ ст.: О. Хакслі "О дивний новий світ" – М. Уельбек "Елементарні частки" / І. Слоневська // Філологічний дискурс. – 2015. – Вип. 2. – С. 66-70.
22. Тимофеев Л. И. Словарь литературоведческих терминов / Л. И. Тимофеев, С. В. Тураев. – М. : Просвещение, 1974. – 509 с.
23. Торопчина Л. В. Признаки антиутопии как литературного жанра в произведениях ХХ века / Л. В. Торопчина // Литература ПС. – 2006. – № 14. – С. 27-32.
24. Утопия / сост. А. Головенченко // Словарь литературоведческих терминов. – М. : Просвещение, 1974. – С. 492.
25. Утопия и антиутопия ХХ века / за ред. Ю. И. Архипова. – М. : Прогресс, 1992. – 816 с.
26. Утопия и утопическое мышление: антология зарубежн. лит. : пер. с разн. яз. / сост., общ. ред. и предисл. В. А. Чаликовой. – М. : Прогресс, 1991. – 405 с.
27. Чаликова В. А. Утопический роман: жанровые и автобиографические источники современных антиутопий / В. А. Чаликова // Социокультурные утопии ХХ в. Реф. сб. ИНИОН РАН. – М., 1985. – Вып. 3. – С. 92-166.
28. Черняк М. А. Путеводитель по современной литературе / М. А. Черняк. – СПб. : Сага, 2002. – 96 с.
29. Шацкий Е. Утопия и традиция / Е. Шацкий. – М. : Прогресс, 1990. – 456 с.
30. Яценко Н. Е. Толковый словарь обществоведческих терминов / Н. Е. Яценко. – СПб. : Лань, 1999. – 524 с.
31. Bigsby Ch. An Interview with Kazuo Ishiguro / Ch. Bigsby. – European English Messenger, 1990. – P. 26-29.
32. Diane A. Webster Thomas Identity, Identification and Narcissistic Phantasy in the Novels of Kazuo Ishiguro / Webster Thomas Diane A. – University of East London, 2013. – 229 p.

33. Mason G. An Interview with Kazuo Ishiguro / G. Mason. – Contemporary Literature, 1989. – P. 335-347.
34. McWilliam D. Ramsey Campbell interviewed by David McWilliam [Electronic resource] / D. McWilliam. – 2012. – Available from : <http://www.gothic.stir.ac.uk/interviews/ramsey-campbell-interviewed-by-david-mcwilliam/> (2012, 24 Sept.).
35. Menand L. Something about Kathy [Electronic resource] / L. Menand. – 2005. – Available from : <http://www.newyorker.com/magazine/2005/03/28/something-about-kathy> (2005, 28 March).
36. O’Neil J. New fiction [Electronic resource] / J. O’Neil. – 2005. – Available from : <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2005/05/new-fiction/303918/> (2005, March).
37. Petry M. Narratives of Memory and Identity: the Novels of Kazuo Ishiguro / M. Petry. – Frankfurt am Main : Lang, 1999. – 174 p.
38. Richards L. An Interview with Kazuo Ishiguro [Electronic resource] / L. Richards. – 2000. – № 3. – P. 68. – Available from : <http://www.januarymagazine.com/profiles/ishiguro.html> (2000, October).
39. Wagner T. Nostalgia, Historicity, Ilybridity: Representations of Asian identities in the historical novels of Kazuo Ishiguro and Catherine Lim [Electronic resource] / T. Wagner. – 2001. – Available from : http://postcolonial_wcb/united_kingdom_ov/ishiguro_ov (2001, 19 Dec.).